

VAN EICHMANN TOT VAN RANST

Peter Van de Ven

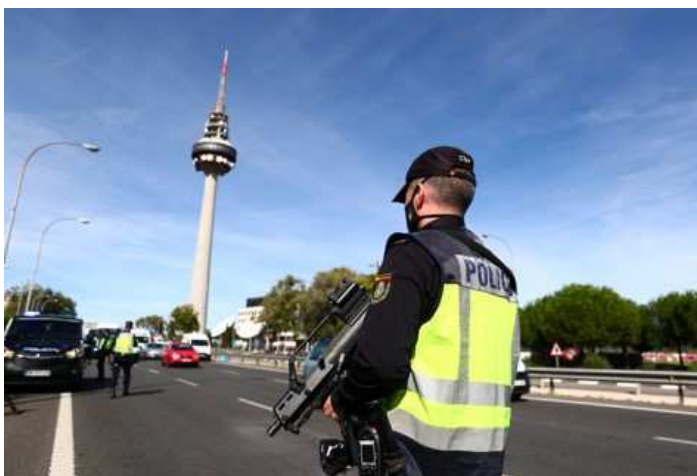
Oktober 2020

Al surfend en zoekend op het net, kwam ik deze week uit bij een boekrecensie onder de titel: *“Adolf Eichmann: de changmanager van de Sjoa of een onbeduidende ambtenaar?”*, geschreven door Raymond Schütz, een Nederlands-Joods historicus¹. In zijn artikel bespreekt hij een nieuw boek, *“Het menselijke Kwaad”* van de rechtsfilosoof Klaas Rozemond, dit jaar 2020 verschenen bij Boom.

In het boek gaat Klaas Rozemond op zoek naar “de wortels van het kwaad”, en daartoe begint hij zijn verhaal bij Hannah Arendt, die bekend werd omwille van haar bespreking van het proces in Jerusalem van Adolf Eichmann. Haar boek uit 1963 heette *“De banaliteit van het kwaad”*, het is nog steeds een referentie die veel controverse uitlokt.

In de recensie van Raymond Schütz staan een aantal zinnestelsels die sterk mijn aandacht trokken. Allereerst bleek tijdens het proces dat Eichmann, die de deportaties coördineerde, zijn “werk” zag als een *morele plicht*, zoals de bekende “categorische imperatief” van Immanuel Kant, zeer geliefd in bepaalde liberale middens. Schütz omschrijft dit aspect als *“...een man die vrij gedachteloos bevelen van hogerhand had opgevolgd. Het vervullen van zijn plicht was zijn morele ijkpunt, de gevolgen van zijn daden nam hij niet waar”*. Die “morele plicht” was uiteraard om Duitsland “Jodenvrij” te maken, en, dit zou vandaag toch een belletje moeten doen rinkelen nu toch niet weinigen vinden dat we onze samenleving moeten zuiveren van “risicogedrag”.

De vraag die zich dus stelt, is, of het huidige streven van sommigen om de samenleving “virusvrij” te maken, diezelfde mensen ook niet blind maakt voor wat ze aanrichten, met dezelfde of gelijkaardige blindheid als die van Adolf Eichmann? Leiden zulke interpretaties van de categorische imperatief niet rechtsreeks naar geweld en terreur? Wat te denken van deze recente foto uit Madrid?

¹ Zie: <https://historiek.net/het-menselijke-kwaad-klaas-rozemond/136032/>

Met dit gevoel van “morele plicht” om de maatregelen op te leggen met alle beschikbare middelen, in de eerste plaats “afstand houden”, komen we ook bij de nieuwe encycliciek van het Vaticaan, dwz van paus Franciscus, “Fratelli Tutti”. *“De solidaire samenleving is de gezonde samenleving”* meent Franciscus, maar hij vergist zich. Het is net andersom: een gezonde samenleving omvat een gezonde dosis solidariteit, maar een (louter) solidaire samenleving is heel zeker niet gezond. En al evenmin is het aan het Vaticaan om te beslissen naar welk “normaal” “we” zouden moeten leven. Maar, niettemin, ook deze oproep tot “solidariteit” wordt door sommigen ervaren als een morele plicht, net zoals hierboven beschreven voor Eichmann: blind voor de gevolgen ervan.

De vraag waar het boek van Klaas Rozenmond om draait, is de stelling van Hannah Arendt dat het kwaad ontstaat door **gedachteloze gezagsgetrouwheid**. We hebben het deze dagen in de media meermaals mogen horen en lezen in verslagen van behandeling van Covid-boetes door onze politierechtbanken: *“Als je dat gezegd wordt, dan doe je dat gewoon!”*. Deze coronaprocessen door de politierechters zijn de schaamte (ver) voorbij, een anti-democratisch theater, weerom omwille van “de morele plicht”.

Een laatste puntje welk mijn aandacht trok in deze recensie was volgende opmerking: *“Deze recensent veroorlooft zich de opmerking dat dit[de klimaatopwarming] nu juist een kwaad is dat allen gelijkelijk treft en dat zeker niet gericht is op een specifiek, cultureel of ‘raciale’ gedefinieerde groep”*. In mijn nieuwe tekst² schreef ik dat *“... het “Nieuwe Normaal” een nieuw fascisme is, erger dan het Nazisme, omdat het niet gericht is tegen één bevolkingsgroep, maar tegen de essentie van de menselijkheid zelf”*. Waar het hier om gaat, is de ervaring van een collectief belang, waarbij het individu zijn rechten verliest. Gedachteloos, als een “moreel appel”, net als bij Eichmann.

Is “groepsimmunitet” onethisch, zoals Tedros Tedros beweert (WHO), of is “afstand” onmenselijkend, zoals ik stel? Wat iemand daar ook van vindt, best is dat het oordeel het resultaat is van een zorgvuldige reflectie, en niet van het napraten van “wat anderen zeggen”.

In die zin heeft, naar mijn mening, Hannah Arendt het bij het rechte eind: zelfstandig blijven reflecteren en bezinnen, is een basisvoorwaarde voor een democratie. En voor onze gezondheid, kunnen we er vandaag aan toevoegen.

² Zie: http://petervandeven.be/Social_distancing_deugt_niet.pdf